

apunts

MEDICINA DE L'ESPORT

www.apunts.org

Quan l'esport es fa art

Els barrufets esportistes

Ramon Balius i Juli

Els lectors fidels i habituals d'aquest espai dedicat a l'art i l'esport podran sentir-se defraudats enfront del títol d'aquest article. És un fet que els *barrufets* són personatges de còmic infantil, que es distingeixen per la seva petita alçada i el seu color de pell blava, que viuen en el bosc -en un lloc desconegut- dins de bolets que fan servir de cases i van vestits amb pantalons blancs amb un forat per a la cua curta, i barretina també blanca. Ara bé, els barrufets, que tenen una història de mig segle d'antiguitat, són coneguts i admirats per tot el món

ja que les seves aventures s'han tramès -com comentarem- a través de les tècniques científiques de difusió més avançades i sofisticades. Són un fenomen singular i les seves representacions materials mostren les més variades situacions individuals, entre les quals s'hi troben esportistes. Curiosament aquests, els barrufets esportistes, que són nombrosos, no han merescut comentaris dins l'extensa literatura multinacional existent. L'associació d'aquestes variades circumstàncies ens ha portat a redactar aquest treball.

El Gran Barrufet.

Futbol.

Esquí.

Tennis.

Els barrufets pel món

Les aventures dels barrufets s'han adaptat a moltes llengües diferents a les quals, fet infreqüent, s'ha traduït el nom genèric referint-lo a elements de llenguatge, aspectes de vestuari o a similituds ambientals. Així, el nom original en francès és la paraula inventada *schtroumpfs*, que recorda la paraula alemanya *strumpt*, que significa mitjó, perquè la gorra que duen al cap té aquesta forma. La fonètica d'aquest nom adaptada a l'anglès és *smurfs* i adaptada al polonès és *smerfy*. En euskera, la paraula *potxokiak* relaciona els personatges amb la mida petita dels cavalls tipus ponis; el *puffi* en italià, el *dardak* en hebreu i el *torpok* en hongarès fan pensar en éssers petits com els nens i els follets. En català antic, *barrufet* significava diable o follet, i aquesta paraula fou utilitzada el 1967 pel traductor Albert Jané a la revista *Cavall Fort*, on arribaren per primer cop a Catalunya; la sonoritat similar de la paraula barretina que cobreix el cap del *patufet* (criatura petita), possiblement ha ajudat a difondre el nom *barrufet*. El vocable espanyol *pitufu* sembla una adaptació de l'abans citada paraula catalana *patufet*, mentre que en el TBO de mitjans dels setanta es va parlar breument dels *tebeitos*.

Orígens i història

Per saber els orígens dels barrufets cal conèixer la trajectòria artística del seu creador, l'historietista belga Pierre Culliford, més conegut com *Peyo*. Aquest havia nascut a Brusselles el mes de juny de 1928. Es va matricular a l'Acadèmia de Belles Arts de la seva ciutat, on segons sembla no va trobar el que buscava, ja que a ell allò que realment li agradava era el dibuix, especialment de tipus caricaturesc i humorístic. Després de tres mesos abandonà l'Acadèmia i va decidir-se per dues possibilitats laborals ben diferents: ajudant de dentista (!) en una consulta o il·lustrador per a una empresa d'animació. Sorprenentment, Peyo escollí l'oferta «dentífrica», però sortosament pels seus futurs admiradors, va presentar-se un quart d'hora tard a sol·licitar la feina. D'aquesta manera va començar a treballar en un estudi d'animació. Va ser el 1947 quan va tenir l'oportunitat de dibuixar el seu primer còmic, que va publicar com a sèrie en el diari *Le Dernière Heure*. Era un jove alt, ros i seriós anomenat *Johan*, ambientat en l'Edad Mitjana. L'any 1950 la sèrie va ser publicada en el diari *Le Soir* i dos anys després en *Le Journal de Spirou*, on s'establí definitivament. *Johan* s'ennegrí i va començar a compartir les seves aventures amb *Pirlouit*, per-

sonatge amb cara de nen de tupè ros, que va aportar l'humor a la tira del còmic. Les aventures de *Johan i Pirlouit* es van recopilar en tretze àlbums a partir de 1954. Va ser el 23 d'octubre de 1958 el dia en el que un barrufet va fer la primera aparició en la tira de *Johan i Pirlouit*, titulada *La Flûte aux six trous* [La Flauta dels sis forats]; en aquest episodi els protagonistes intentaven recuperar una flauta màgica i van trobar-se amb un barrufet, que ràpidament es va fer molt popular. És un fet curiós que en ocasions un personatge secundari d'una sèrie, creat amb la intenció de resoldre una situació concreta, connecti amb el públic i es converteixi ell i el seu entorn en l'element fonamental d'una nova tira. Els barrufets van sortir dos cops més amb *Johan i Pirlouit* i posteriorment van protagonitzar una sèrie pròpia. Quan el 1960 va ser editat en el novè àlbum, aquest va portar per títol *La Flûte à six Schtroumpf* [La Flauta dels sis barrufets]. Aquests fets van portar els barrufets a la fama i van obligar Peyo a abandonar totes les seves sèries a partir dels anys setanta i a dedicar-se exclusivament a *barrufar*. La seva vida va transcórrer, fins a la seva mort el Nadal de 1992, entre Los Angeles, on es realitzaven -com veurem- sèries d'animació; Hong Kong, on es fabricaven tota classe d'objectes relacionats amb els barrufets, i a fer

Boxa.

Kart.

Golf.

incomptables visites per tota Europa. Peyo comentava: «Jo sóc, en realitat, presoner de l'èxit dels barrufets».

El llenguatge

El verb *barrufar*, que hem utilitzat a l'anterior paràgraf, forma part del llenguatge propi dels barrufets. Aquest consisteix en inserir la paraula barrufet (o el seu nom concret en altres idiomes) dins la parla ordinària com a verb -com hem vist-, com a nom o com a morfema. Els barrufets no utilitzen mai paraules malsonants i el seu llenguatge únicament l'entenen els nens.

L'ambient

Quan el 1958 van aparèixer els barrufets, vivien en un llogaret anomenat «La terra maleïda». Per arribar-hi era necessari travessar densos boscos, pantans de gran fondària, pujar altes muntanyes i patir les calors del desert. En aquest desconegut i difícilment accessible paratge, totes les cases construïdes amb maons tenen forma de bolets de disseny i colors espectaculars. Allà tots els habitants vesteixen igual, amb pantalons blancs i un barret de color també blanc que recorda la barretina, un mitjó o la gorra frígia. Des

de bon principi existeix una excepció per l'anomenat *Gran barrufet* o *Papà barrufet*, que llueix una vestimenta vermella. Ara bé, són centenars els barrufets que viuen en el bosc i desenvolupen totes les activitats dels humans, excepte la ramaderia. Això motiva que, sense alterar les característiques morfològiques fonamentals, existeixen variacions en les actituds i les fisonomies, en alguns elements del vestuari i en els diferents estris que acompanyen els petits personatges, segons les accions que realitzen. Entre els barrufets hi trobem apel·latius com el *rondinaire*, el *llaminer*, el *bro-mista*, el *geni*, el *sastre*, el *pintor*, el *poruc*, el *vanitós*, el *miner*, el *poeta*, el *gandul*, el *potiner*, el *colom*, el *filòsof*... i una inacabable llista en la que s'hi poden descobrir unes poques barrufetes. A la literatura genèrica consultada no ha estat possible trobar cap citació relacionada amb algun esport o activitat física, encara que en la realitat material comercial existeixen els barrufets esportistes. Dins les historietes dedicades als barrufets no falta quasi mai un bruixot anomenat *Gargamel*, sempre acompanyat del seu gat *Azrael*. *Gargamel* té com a finalitat intrínseca intentar capturar els barrufets utilitzant tota classe de malifetes, que lògicament sempre han fracassat. *Azrael* vol arribar més lluny i instintivament pretén devorar-los,

encara que mai ho ha aconseguit. Val a dir que a pesar d'aquest perillós ambient, els barrufets sempre han estat i estan feliços i contents.

Elements publicitaris

Al principi els barrufets eren personatges secundaris, però ben aviat van convertir-se en veritables estrelles del còmic. Després de la publicació de petits àlbums, els seus comptes van començar a editar-se en forma d'àlbums plens. Durant la dècada dels anys setanta, l'aparició de la pel·lícula *Els Barrufets i la Flauta màgica*, amb música de Michel Légrand, cantada per l'holandès Pierre Kartner (àlies Pare Abraham), va representar la culminació de la seva fama. D'un disc d'aquest artista dedicat als barrufets, cantat en alemany, francès, espanyol, suec i, fins i tot, japonès, es van vendre més de mig milió de còpies. El 1981 la productora Hanna-Barbera va crear als Estats Units una sèrie de dibuixos animats sobre els barrufets per a la televisió, que va arribar al 256 episodis i que es projectà a 30 països. Recentment, a Los Angeles s'ha anunciat que Steven Spielberg i Peter Jackson han iniciat el rodatge d'una pel·lícula en 3D protagonitzada pels barrufets, combinats amb actors de carn i os.

Corredor de tanques.

Barrufeta fent gimnàstica artística.

Gimnasta de paral·leles.

Producció comercial

A partir de 1959 fins a finals de la dècada de 1960 les figuretes dels barrufets les produïa Dupuis, però l'empresa més coneguda en aquesta tasca es l'alemanya Schleicher. Aquesta actualment presenta de 8 a 12 noves figures a l'any, de les quals fins ara s'han venut uns 300 milions.

Commemoracions

El 2008 es commemorà el 50è aniversari del naixement dels barrufets i, a l'hora, els 80 anys del naixement del seu creador (mort el desembre de 1992). En honor a aquests esdeveniments, milers de barrufets de plàstic blanc van aparèixer en diversos països en forma de figures de mida real (tres pomes d'alçada segons Peyo), que lliurament es podien decorar i presentar a un concurs. A més, a cada una de les ciutats visitades es presentà un barrufet, d'1,50 m de talla, dissenyat per un artista famós; aquests exemplars varen ser subhastats, amb la finalitat de recaptar fons per a la UNICEF.

Barrufets i barrufetes sportistes

El 2007 l'editorial Planeta-DeAgostini va publicar dins la col·lecció *Els*

Barrufets el llibre *Els Barrufets Olímpics* (títol original: *Les Schtroumpfs Olympiques*; dibuix: Peyo; guió: Peyo; editorial: Dupuis, 1983).

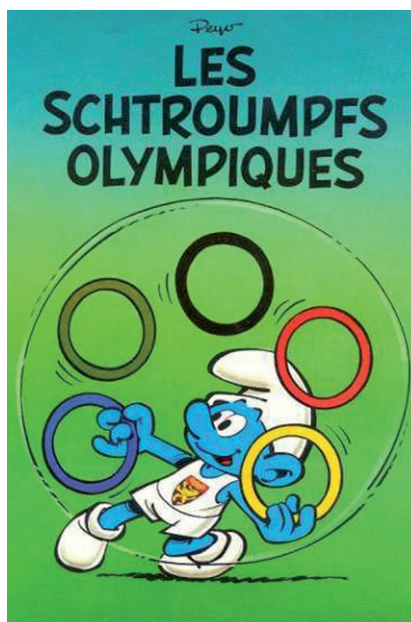
Possiblement en aquest llibre els barrufets per primera vegada entren dins el món de l'esport i ho fan, encara que no es comenti en el text, sota la nominació olímpica. La portada de l'edició original és més explícita en aquest aspecte, doncs en ella tenen una presència fonamental les Anelles Olímpiques. L'aventura té dos protagonistes principals: el barrufet *forçut* i el barrufet *desnerit*. El primer, que des de bon principi llueix una samarreta esportiva que contrasta amb la vestimenta típica de tots els habitants del llogaret, és el veritable impulsor de l'esport. El segon, personatge totalment negat per l'esport, és qui proporciona la idea de desenvolupar uns Jocs. En el curs dels Jocs apareix la torxa, la desfilada dels equips, un amb samarreta groga i l'altre amb samarreta vermella, el podi, les medalles i una munió de proves atlètiques i de natació. Fins i tot es produeix un fals cas de dopatge mitjançant confitura de grosella, que el propi desnerit s'aplicà al nas. Des d'aleshores quan participa en els concursos -que sempre guanya- porta aquest apèndix facial tnyit de color vermell.

Quan hem volgut quantificar, analitzar i classificar els barrufets *esportistes*, hem quedat impressionats pel

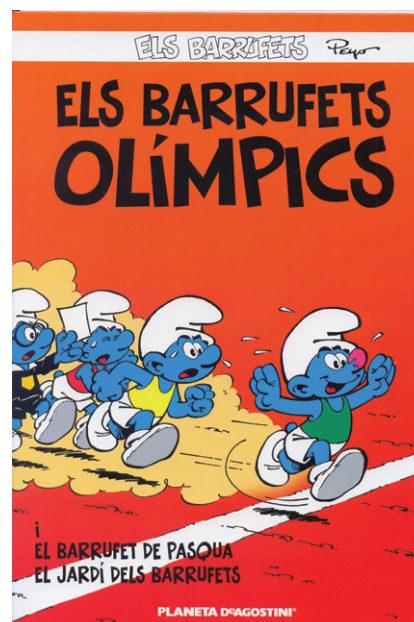
nombre -actualment 84 elements, dels quals 11 corresponen a barrufetes-, pel perfecte i bonic disseny i per l'extensa varietat d'esports representats. Hem de destacar que la totalitat dels barrufets examinats s'ajusta exactament a l'activitat esportiva que practiquen: des de l'expressió facial, la posició de les extremitats, el vestuari -sense perdre els caràcters *barrofilics* típics i intrínsecs- i la plasmació correcta dels utensilis específics de l'esport que estan executant. Els esports que han agrupat un major nombre d'esportistes són alhora els més populars: el futbol, l'atletisme, els esports d'hivern, la gimnàstica, el patinatge, els exercicis de força, l'automobilisme, el rugbi, el golf i el tennis. En el futbol hi participen dos àrbitres, un d'ells amb una targeta vermella a la mà, set jugadors i una jugadora. En atletisme tots el representats es troben en acció: un corredor de tanques i un saltador de perxa, amb els corresponents aparells atlètics, un corredor en posició de sortida, un marxador, una marxadora i un llançador de disc. Entre els esports d'hivern s'hi troben dos esquiadors, un de velocitat i un de fons, un esquiador amb snowboard, un corredor amb trineu i una patinadora sobre gel. En gimnàstica pot observar-se un gimnasta sota unes anelles i un altre sobre un aparell de paral·leles, així com dues barrufetes fent gimnàstica

Flama olímpica.

Les Schtroumpfs Olympiques (1983).

Els Barrufets Olímpics (2007).

artística. En patinatge sobre rodes en línia hi participen dos patinadors i dues patinadores. En els exercicis de força estan treballant tres forçuts amb aparells adequats. L'automobilisme està representat per dos cotxes de Formula 1 i un kart, tots ells pilotats per xofers barrufos. En el rugbi són tres els jugadors, tots ells amb la pilota oval a les mans. En el golf són tres els golfistes en acció. En tennis hi participen dos jugadors i una jugadora, tots tres en acció. Amb menys elements podem parlar de basquetbol, amb dos basquetbolistes i una cistella; de boxa amb dos boxadors i un punxing-ball; d'equitació, una parella de genets i una amazona; dos jugadors d'hoquei gespa; en submarinisme poden admirar-se dos cabussadors perfectament equipats; també podem parlar de dos tiradors de tir amb arc, i de dos jugadors de voleibol. La col·lecció fins el moment actual es completava amb uns barrufets dedicats al beisbol, al bowling, al ciclisme, al cricket, a l'escalada, a l'esgrima, a l'ho-

quei gel -en una perfecta porteria-, al judo, a l'halterofília, al motociclisme, al piragüisme, al tennis taula, a la vela i al vol lliure. No podia faltar un grup de dos barrufets i dues barrufetes amb actituds d'animadors dels competidors i tres personatges vencedors portadors d'una torxa, una corona daurada i d'una copa també daurada.

Al llarg dels més de cinquanta anys de «vida coneguda» dels barrufets -es diu que el *Gran Barrufet* tindria avui més de 500 anys-, són molts els estudiosos que han volgut trobar «missatges ocults» en les seves històries. S'ha comentat i escrit, segons els casos, l'existència de filiacions marxistes, llibertàries, feixistes, comunistes, racistes, masclistes, homosexuals, antisionistes, satàniques, anticristianes i franc-maçòniques. Aquestes dures elucubracions creiem que és impossible dedicar-les als barrufets i barrufetes esportistes.

Ara bé, un disseny artístic i acurat dels personatges, del seu poble i de

les seves activitats, una història llarga i original, l'existència d'un públic internacional de totes les edats, que llegeix les obres en el seu propi idioma i, fins i tot, la creació espontània de controvertides interpretacions socio-polítiques, creiem que bé mereixien donar-se a conèixer en aquesta revista.

Bibliografia consultada

- Peyo. *Els Barrufets Olímpics*. Barcelona: Planeta deAgostini; 2007.
- Els Barrufets. En: http://ca.wikipedia.org/wiki/Els_Barrufets.
- Peyo. En: <http://ca.wikipedia.org/wiki/Peyo>.
- Los Pitufos. En: http://es.wikipedia.org/wiki/Los_Pitufos.
- Gabriel Lerman. «Los Pitufos vuelven.» *La Vanguardia*, 22 de maig de 2007.
- Gonzalo Antonio Gil de Àguila. Cincuentenario de los Pitufos y los enigmas de los Pitufos. En: <http://www.blogdegonzalo.com>.